

45 ÉVES VALETÁNS TALÁLKOZÓ

Az 1939-ben iratkozott és 1943-ban záradékolt bánya-, kohó- és erdőmérnökök 1988. augusztus 25—26-án tartották 45 éves valetáns találkozójukat Sopronban. A megjelentek (13 bányász, 10 kohász és 24 erdész) családtagjaikkal (44 fő) az első nap délutánján az aulában a világháborúban elesett hősök emléktáblája előtt rótták le kegyeletüket. A koszorút *Szilás A. Pál* helyezte el.

Ezután a központi épület 7. sz. tantermében szeretettel köszöntötték a katedrán helyet foglaló *dr. Tarján Gusztáv* állami díjast, a bányászok egyetlen, életben levő professzorát, valamint a házigazda szerepét betöltő *dr. Winkler András* egy. tanárt, az Erdészeti és Faipari Egyetem prorektorát.

A szakok himnuszainak eléneklése után *dr. Ormos Károly* valetaelnök megnyitójában visszaemlékezett a harmincas évek végére, amikor közel 200-an lépték át az egyetem küszöbét. A háború és az utána következő idők erősen megtizedelték a sorokat, 44-en hiányoznak már az élők sorából. A nagy távolság, betegség vagy egyéb komoly elfoglaltság miatt távol levők írásban mentették ki magukat. Ezután *dr. Winkler András* meleg szavú, közvetlen beszédben köszöntött az egyetem nevében, ismertete a vezetésre kerülő reformokat. Kiemelten foglalkozott a hagyományok ápolásával, hangsúlyozta azok nevelő hatását, összetartó erejét. A távol levők leveleinek ismertetése, valamint a jelenlevők életútjának beszámolója közben kapta kézhez minden jelenlevő a találkozó emlékéét, a 125 nevet feltüntető poharat.

Az első nap az egyetemi menzán rendezett vacsorával zárult. Ezen először *Lux András* (évfolyamunk díszbalekja) ismertette Mozart azon műveivel kapcsolatos kutatásait, amelyekhez szakjaink munkája adott ihletet, illetve azok hatása érződik a dallamokban, majd egymást követték a főiskoláseletet felidéző visszaemlékezések. Különösen *Burkus Bélának* a „Hotel Interról” és *Pohl Lászlónak* egy szakestély utáni, „nem rendezett” hazakullogásáról szóló elbeszélései arattak nagy derűtséget.

A második nap reggelén küldöttségek helyezték el szakjaink színeivel díszített koszorúikat elhunyt professzoraink sírjaira, valamint örökös cantus presesünk, *Tuskó László* nyughelyére.

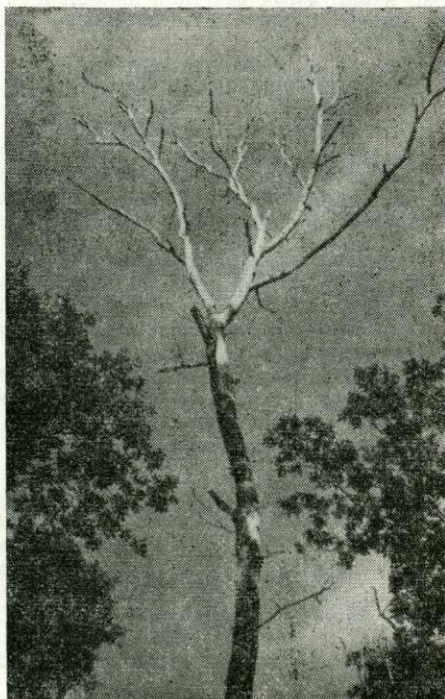
Dr. Ormos Károly

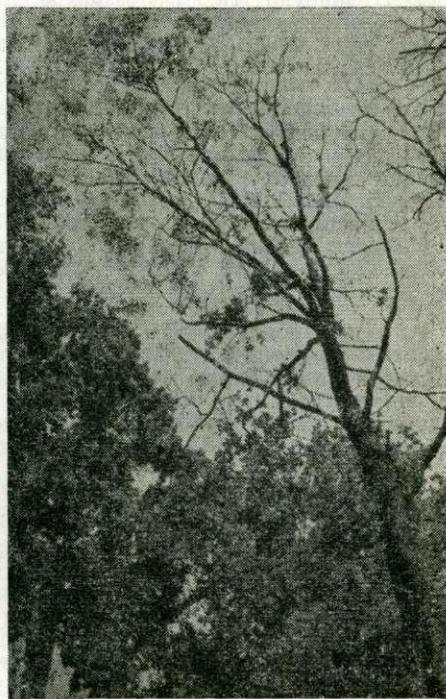
A KOCSÁNYTALAN TÖLGY HERVADÁSOS BETEGSÉGÉNEK VIZSGÁLATA A MÁTRA EI EFAG GYÖNGYÖSSOLYMOEI ERDÉSZETÉNEK TERÜLETÉN

BABICZKI LÁSZLÓ

Diplomamunkámnak — amelyet *dr. Igmándy Zoltán* és *dr. Szontágh Pál* konzulensi segítségével végeztem — az adja a jelentőségét, hogy a hazai erdők legnagyobb területtel rendelkező, őshonos fafaja, a kocsánytalan tölgy, és ugyanez érvényes az Északi-Középhegység erdőgazdasági tájsoportra is. A Mátrai EFAG (jelenleg Mátra—Nyugatbükki EFAG) gyöngyössolymosi erdészeténél a tölgyek területének aránya a gazdasági és különleges célú állományokban együtt összesen 51,1%, fakészletének aránya pedig 50,2%. Láthatjuk tehát, hogy a kocsánytalan tölgy jelentős szerepe miatt nem közömbös semmilyen újabb ismeret, amit e fafaj betegségével kapcsolatban megtudunk, és segítséget nyújthat annak megítéléséhez, az ellene való védekezéshez.

1-es egészségi fokozatú törzs

3-as egészségi fokozatú törzs

Az állapotfelvételeknél öt korosztályt különítettem el: 21—40, 41—60, 61—80, 81—100 és 100 év felett. Minden korosztályban három mintaterületet jelöltem ki, бүкkel elegyes kocsánytalan tölgyes állományokban. Az erdőrészeket kiválasztásánál arra törekedtem, hogy azok olyanok legyenek, amelyekben 1979 óta nem végeztek tisztítást, gyéritést vagy véghasználati vágást. Ezt azért tartottam fontosnak, mert így az emberi beavatkozás nélküli állapotok, arányok vizsgálhatók a betegség fellépte óta. Ezt az elvet azonban objektív tényezők miatt három mintaterületnél nem sikerült maradéktalanul érvényesíteni.

A mintaterületeket derékszögű négyszög alakban mértem ki, és olyan oldalméreteket próbáltam választani, hogy a kocsánytalan tölgyből és a бүкkből is legalább 50—50 db jusson egy mintába. A határfákat festékkel jelöltem meg. Az említett két fafaj valamennyi mintába került egyedét folyamatos számozással megsorszámoztam Igmándy és társai által kidolgozott módszer szerint is egyenként minősítettem. A fákat az öt egészségi fokozat mellett, a megfelelő törzsszámokba (kimagasló, uralkodó, alászorult) is besoroltam. Helyhiány miatt csak a 15 mintaterület összesítő adatait közlöm (1. táblázat).

1. A kocsánytalan tölgy hervadásos betegségének helyzete 1987-ben

törzsszáma db	5	A z á l l o m á n y o k			
		4	3	2	1
		egészségi fokozatú törzsei, db/0/0			
1623	1220/75	113/7	46/3	27/2	217/13

2. A бүкк egészségi állapota 1987-ben

törzsszáma db	5	A z á l l o m á n y o k			
		4	3	2	1
		egészségi fokozatú törzsei, db/0/0			
1048	970/93	55/5	11/1	9/1	3/—

3. A KTT hervadásos betegségének helyzete az egyes törzsszámokban

törzsszáma db	A z á l l o m á n y o k			
	I—II. törzsszámú		III. törzsszámú	
	összes	pusztult	összes	pusztult
		törzsszám, db/0/0		
1623	1370/84	115/8	253/16	129/51

A százalék a törzsszámú törzseknél az összes, a pusztultaknál a törzsszámúba tartozó törzsek darabszámára vonatkozik.

4. A бүкк egészségi állapota az egyes törzsszámokban

törzsszáma	A z á l l o m á n y o k			
	I—II. törzsszámú		III. törzsszámú	
	összes	pusztult	összes	pusztult
		törzsszám, db/0/0		
1048	639/61	1/—	409/39	11/3

Az eredmények értékelése

Mindegyik erdőrészletben kivétel nélkül megtalálható volt a betegség. A tölgyek 75⁰/₀-a mondható átlagosan egészségesnek. A betegség kezdeti jeleit mutatók 7⁰/₀-ot képviselnek, 4—16⁰/₀ szélső értékekkel. Ezen egészségi fokozat adatai a betegség további alakulására engednek következtetni. Véleményem szerint azonban itt van a legnagyobb szerepe a szubjektivitásnak, s a szakirodalom szerint fennáll a gyógyulás lehetősége is. A jelenlegi állapotot a 3. fokozat aránya tükrözi: 3⁰/₀. Az eddigi pusztulást (1. és 2. fokozat együtt) mutatja a 15⁰/₀-os érték. A megbetegedett fák közül általában a már korábban elpusztultak voltak a legtöbbben. A III. törzssztyályban ötnél többször nagyobb az elpusztultak aránya, mint a kimagaslóknál és uralkodóknál. Ez a helyzetükből adódik. A mintaterületeimen valamelyest jobban sújtja a betegség a sarjállományokat (+4⁰/₀) és enyhe megbetegedési aránynövekedést figyelhetünk meg a kor előrehaladtával.

Mivel a mintaterületek kijelölése bükkal elegendes tölgyállományokban történt, és a bükköt is tölgnél alkalmazott szempontok szerint felvételeztem, lehetőség van a két fafaj egészségi állapotának összehasonlítására is. Ez azért fontos, mert ha légszennyeződés váltja ki a tölgyek megbetegedését, akkor az új típusú erdőkárookra jellemző tulajdonság szerint több fafajon is egy időben hasonló tünetekkel kell jelentkeznie, így feltehetően a levegőszennyeződésre a tölgnél érzékenyebb bükknél is. Ha megnézzük az 1. és 2. táblázatot, akkor azt találjuk, hogy a betegfokozatokban (4-től 1-ig) a tölgy aránya mindenütt nagyobb. Különösen jelentős a már korábbi években elpusztult törzseknél. Az egyes egészségi osztályokból és a hozzájuk tartozó darabszámokból számolt mutatók, amelyek a mintaterületek átlagos egészségi állapotáról adnak felvilágosítást, valamennyi erdőrészletben a bükknél értek el nagyobb értéket, tehát egészségi állapota egyértelműen jobb, mint a tölgyé. A bükk árnyéktűrő voltára hívja fel a figyelmet az a tény, hogy a III. törzssztyályba tartozó egyedek száma jóval nagyobb arányt (39⁰/₀) képvisel, mint a tölgy esetében (16⁰/₀), de a pusztultak aránya jóval kisebb ebben a törzssztyályban a bükknél (3⁰/₀) mint a kocsánytalan tölgnél (51⁰/₀).

Lényeges momentum, hogy a beteg bükköknél számos esetben állapítottam meg ismert károsítókat. A nem alászorult beteg bükkök 58⁰/₀-át tették ki a beteg bükköknek, melyek tovább részletezve így oszlottak meg: 44⁰/₀ rendelkezett kiritkult koronával. Ősszel, ezen fák alól gyűjtött leveleken jól látszottak a bükk bolhaormányos (*Rynchaenus fagi* L.) aknái és imágóik okozta kivázasítás. Számos levélen rajta volt a bükk levéltetű (*Phyllaphis fagi* L.) fehér, gyapjas maradványa és szívásnyoma is. 3⁰/₀-ot képviseltek a bükk gyapjastetű (*Cryptococcus fagisuga*) károsításának jeleit magukon hordozó fák. 1⁰/₀-nál tőszerűlést fedeztem fel. 10⁰/₀-nál nem találtam ismert károsítót. Ezek az eredmények azt igazolják, hogy a bükk túlnyomórészt ismert okoknál fogva jelez beteséget, s ezek nem azonosak a kocsányos tölgnél leírtakkal.

Diplomamunkám másik részét a beteg vagy frissen pusztult tölgyek évyűrűelemzése alkotta, aminek alapján választ kellett adnom a KTT hervadásos betegségének fellépti idejére ezen erdészeti területén. Korcsoportonoként kiválasztottam egy mintaterületet, és az 5-ös, 3-as és 2-es fokozatból annyi fát fűrtam meg, amennyi a mintaterületre esett, de maximum öt darabot. Csak uralkodó fákból vettem furatot, a kimagaslók kis száma és az alászorultak nem mérvadó volta miatt. Az egészséges törzsek kontrollként szolgáltak. Minden kiválasztott egyedből két mintát fűrtam ki a törzs két, szemben levő oldalából.

Belső feldolgozás során 20 évig visszamenőleg értékeltem ki az évgyűrűszélességeket. Az átlageredményeket oszlopdiagramon tüntettem fel korcsoportonként és egészségi fokozatonként elkülönítve, továbbá megosztva korai és kései pásztaszélességre az egyes évgyűrűket. Valamennyi diagramon függetlenül a korosztálytól és egészségi állapottól enyhén csökkenő tendencia figyelhető meg az évgyűrűszélességekben 1967 óta. Lényeges különbség azonban a 3. és 2. egészségi fokozatnál, hogy az 5-össel szemben az 1978—1983. időszakban az évgyűrűszélességek olyan fokozatos csökkenésnek indultak, amelyek során a kezdő időponttól kezdve a későbbi év évgyűrűszélessége nem haladja meg a korábbi évek évgyűrűszélességét, s 4—8 éves időtartam alatt pusztuláshoz vagy ahhoz közeli állapothoz jutottak el a fák. A kései pászta méretei szintén ehhez hasonló tulajdonságokat mutatnak. Ennek a hirtelen bekövetkező évgyűrűszerkezet-változásnak előidéző oka lehet egy kórokozó által kiváltott, gyorsan kialakuló edényeltömődés. A vizsgálat átlageredményei alapján a betegség fellépésének kezdete a gyöngyössolymosi erdészet területén 1979 volt. Az évgyűrűminták jól mutatták a nagy rovargradációk idejét is.

Az európai erdők egészségi állapotának rosszabbodása nem új jelenség, lokális erdőkárokat már a XIX. században tapasztaltak az erősen iparosodott körzetekben. Az erdőpusztulás azonban a XX. század jellemzője, s Európában általános jelenségnek számít. Mértékéről összehasonlítható eredményeket a fák életképességére épülő egységes erdőállapot-értékelés adhat. Legrosszabb erdőállapot-értéket sorrendben Hollandiában, a Német Szövetségi Köztársaságban, Svájcban és Cseh-szlovákiában mértek. Az EGK országaiban alkalmazott kárfelvételi eljárást alkalmazva a lengyel erdészeti kutatóintézet felmérése szerint az erdeifenyő állományoknak csak mintegy 26%-át lehet teljesen egészségesnek tekinteni Lengyelországban.

(Las polski 1988. 13—14. sz. Ref.: dr. Tóth S. L.)

A szarvasbogár (*Lucanus cervus*) — térségünk legnagyobb testű rovarfaja — élőhelyének rohamos fogyása következtében, kiveszőben van. Korhadó tölgyfában öt évig élnek lárvái, mielőtt lúdtójás nagyságú építményben bebábozódnak. Az ötödik lárváévben havonta 250 cm³ mennyiségű korhadó anyagot fogyasztanak. Ebből fogalmat alkothatunk, hogy milyen mennyiségű korhadó tölgyfát kell helyben hagynunk ahhoz, hogy erdeinknek ez a díszje fennmaradjon. Értékesíthetetlen törzsrészeket, ágtuskót, gallyat, kérget halmoznak ezért a stuttgarti erdőigazgatóság (NSZK) erdészeteiben nagyobb tölgytuskókra és így gondoskodnak számára költőhelyről.

(AFZ, 1988. 32. Ref.: Jérôme R.)

Az erdészek védik, de megvédeni nem tudják az erdőt az egyre erősödő civilizációs ártalmakkal szemben. Ez volt az egyik legfontosabb megállapítása az erdővédelem kérdéskörét rendszerszemléletben megközelítő cikknek, amelyben a szerző átfogja a civilizációs és természeti eredetű erdőkárosító tényezők körét. Ez utóbbiak közül is lengyel viszonyok közepette a 70-es és 80-as évek rovarinvázióit emeli ki, s megállapítja, hogy a másodlagos károsítók közül a szűfélék okozta kár tízmillió m³-es nagyságrendet tesz ki. A természeti tényezők elleni védelem fokozására a lengyel állami erdőknek az egész országot átfogó gazdálkodó szervezetében közvetlenül a vezérigazgatóhoz tartozó, speciális erdővédelmi szervezetet hoztak létre.

(Las polski 1988. 15—16. sz. Ref.: dr. Tóth S. L.)